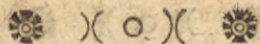

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

fru Stina Lisa Boman: Döde Madama Johanna
Lescher, en Sjöman och 4 Barn.

Uti Kronhus-Församlingen Födde 8 Barn: Wig-
de zne Par: Döde 1 Soldat och 1 Barn.

Korta Stads-Nyheter.

Götheborgska Wexel-Coursen.

Lördagen.

London	-	-	-	58	-	-	Dal. Rmt.
Amsterdam	-	-	-	53	-	-	M:t Rmt.
Hamburg	-	-	-	51	-	-	M:t Rmt.

Ankommen är Skepparen Douwe Claas de Boer
ifrån Amsterdam med Pipelera.

Utgångne Skepparne John Diston til London
med Järn, And. M. Schale til Ieswerpool, John
Kloß til Uech med Järn och Bräder, Jan Jacob och
Jacob Janssen til Amsterdam med Ostindiska Varor.

Helsingör. Den 24 September antommo Skep-
parne Peter Santesson ifrån Stockholm til Dublin med
Järn, Knut N. Bolin ifrån Nstad til Uddewalla med
Lunnor, Johan H. Fahlgren ifrån Calmar til Gö-
theborg med Lunnor, Claes Werdelin ifrån Wisby
til Marstrand med Lunnor, Math. Madsen ifrån
Stockholm til Ålborg med Tjåra, Carl Hedenquist
ifrån Stockholm til Amsterdam med Tjåra. Den 25
Jocke Lieris ifrån Nyköping til Amsterdam med Car-
noner, And. Sundström ifrån Stockholm til Be-
stol med Järn. Den 26 Michel Andres ifrån Stråle
fund til Götheborg med Malt.

N:o 42.

Götheborgska

Magasinet.

Den 15 October 1759.

Stads-Nyheter.

Götheborg. Sedan naturliga Koppor sådt in-
freg här i Staden, hafwa åtskillige sökt, at på Frimur-
rare-Barnhuset få sina barn ympade: hwilket Herr
Engelhardt ej welat bifalla, af fruktan at barnen wo-
re smittade, och således underkastade mycket äfventyr.
Han råder därföre wederbörande, at hädanester i tid,
och til pricka efter kundgörelse, anmäla de små Mar-
tirer, som gerna undergå et mindre ondt, at undgå et
större.

Kan jag tjena mine landsmän i dag med en hop
infäst emot, och nyare stål för Kopp-ympningen?
Herr Cantwell, en Hufvudman för Medicinska Fa-
culteten i Paris, har länge förklarar sig mot ympnin-
gen. Han gaf ut en Disputation år 1755, som frän-
fer dessa incärningar, och i förledet är en målning af
Kopporna; hwarwid bifogas många bekymmersama
anmärkingar, rörande ympningen: hwilkas swaga in-
nehåll är sådant ongefärligen, som hwad nu följer.

1. „Skal smittan efter Kopp-ympningen öfvergå
den, som naturliga Koppor medföra. Bewiset är
härligt: En Chirurgus, säger Herr Cantwell, hade
med sin lancett öpnat några kopsår, för at uttaga war.
Dio dagar därefter betjente Han sig wid en äderlät-
ning

ning af samma Instrument, och smittade därigenom den sjuke. Men hwad beröses här af, om icke det, at koppistet förwarat sig i 9 dar? Och ho wet icke, at det dugt i flera år?

2. Undersöker Han, hwilka kroppar äro mer eller mindre tjenliga til at kopp-ympas. Dessa förbehåll äro twiswelsutan gagneliga, och kanske oumbärliga: man bör åtminstone ej förtro männisshjolis at Personer, som äga slät insigt. Efter all liknelse, har Herr Cantwell ej så mycket ondt i sinnet emot Koppymningen, om Han kunde hoppas, at alltid så stickeliga Personer, som Han sjelf, hade densamma under händer. Annars håller Han för en half omögelighet, at afgöra, om icke någon förborgad skarphet i blodet gör ympningen äfwentylig. Han påstår, at männisshjor, som leswa wid mycket kryddade Ragouer, som dricka sit Caffé hwat moron och middag, och hålla desutan til goda med et glas Chyperwin, hafwa äfwenfä fördärswad blod, som en Scorbuticus. Caffé är i Des, utantwifwel grundade, tanke den skadeligaste dryck i werlden; det torkar wätstorna, och upfräter de finaste blod- och wattungåril, eller så kallade Hår-ädror.

3. Anføres en hop Historier, hwilkas trowärdighet mer än mycket lider. Som dylika hufwudskäl utgöra hela processen, böra de ej komma nafna för en dag, utan klädda med sina omständigheter. Han säger, til exempel, "at af 2 Sysstrar i Paris har en förlorat synen, och den andra lifwet.," Han lägger til, at många i samma stad blifwet genom ympningen wanskapelike och odugelige Personer; men nämner ingen. Detta bådar alltför opåliteliga esterrättelser.

4. Frukt

4. Fruktar Han återfall i Koppor, i kraft af exempel. Men dessa södra ju stöd af Medicinska Wittnesbörder. Latour, en Scholegosse i Paris, sadet med all säkerhet fallet in i naturliga koppor 2 år efter des ympning: och denna händelse tryktes i Parisiske Mercurier. Imedlertid intygade 4 läkare, at sednare sjukdomen war wida skild ifrån koppor, och at 4 af Medlarjungarne hästade för samma trämpa, bland hwilka likwäl en redan för 6 år legat i naturliga koppor.

5. Et af de stora och behynerligaste motstånd, som anföras mot Koppymningen, är den almåna smittan, som skal där af upkomma. Bewiset är märkwärdigt. "En läkare, heter det, försäkrar, at en enda Person, som kopporna gifwet flera ögon, smittat 6 andre i samma Hus. Om nu en ympad smittar 6 helbregda männisshjor, så följer, efter Regula de Tri, at 10 Koppympade draga 60 med sig i samma sjukdom. För desse 60 äfwentyra 360, och för så många smittade måste 2160 stå i fara:,, och ho kan följa denne Medicinske Consequentarius i sine sårilige Calculer? Men kan jag icke på samma dumma Method sluta, at en som ser naturliga koppor, smittar omsider hela männisshjorlaget, och at samma warsama steg borde tagas wid en sådan sjukdom, som med Pesten?

6. Andteligen anförer Herr Cantwell exempel af några Engelska Städer, som lemnat Koppymningen. Han skal också sädt et bref ifrån en läkare i London, som likwäl ej nämnes. Författaren har sjelf utantwifwel mindre förtroende til så swaga motstånd: hwarföre Han uteligen stadnar uti otidiga, och hwarken Honom eller ympningen hedrande, utlåtelse. Genom detta upläg, säger Han, kunna flera sjukdomar, af helt olika slag,

slag, spridas och upkomma. Koppymningen, heter det, wisar en säker väg til de allra svåraste gerningar. Hon öpnar dören til ärolystnad, til girighet och allbållighet. Man kan ju genom detta medel ostraffad tagga lifwet af folk. Hvad behöfver man förlägga så fröda och uproriska tilmåten? Man undrar lifwål, at en läkare kan tänka så försmädeligen om Umbetsbröder: och wi drage oss här til minnes någre Presters infall i England, hwilke ropade, Biskopen af Worcester til någe, at hymningen war et djefla-påfund, och at satan sordom smittat Job på samma wis.

En Professor i Wien, wid namn Haen, Kal och wara mot Koppymningen; åtminstone wil han förut hafwa swart å hwitt i sit samwete på dessa frågor:

1. Om Gud tillståndet Hymningen?
2. Om man werkeligen kan härigenom frella flera människor, än om naturen får spela?
3. Om det är bewisligt, at alla människor föla så Kopper?
4. Om hymningen sätter främdeles folk i säkerhet för Kopperna?

Som swaret i första frågan grundar sig på hymningens erkända nytta, så twisslar man ej, at samma Herren, som befale oss at waka öfwer våra dagar, äfwen har behag til et medel, hwilket kommer i följande swar at winna sin styrka.

Hwad den andra frågan angår, så är bewisligt, at man genom hymningen fresser mångas lif, emedan en ibland hundrade näpligen döde, innan denna konst funnet til mogenhet. Däremot bör åtminstone hwar stund de af naturliga kopper, som man läset i Koppymningens Historien. (Se Journal des Savans 1756.)

Förfarenheten intygar allför wäl, at Kopperna anstå snart hwar dödelig. Knapt är hwar Tusende årskänd ifrån den farsoten. Som man annars utråfvar, at Kopperna rycka hwar fjertonde ur werlden; och man tillika wet, at hälften af barnaböpen döer ut, innan den hinner fjerde året; så följer, at sluktdomen är mer än almån, emedan hwar stunde allena döer af Kopperna. Dessa göra ju så mycken skada, som alla andra främper tillhopa.

At hymningen friar för återfall, har och sin rättighet. Sedan man räknar 3 til 400000 humpade barn i Europa och America, är ännu ingen säker Historia om något, som sådt andra gången Kopper. Om och en ibland 10000 föll i Kopperna tillbaka; hwad wil det betyda mot 14000 lif, som blifwet wissertligen fressa? Är det icke nog, at hwar humpad Människja har all orsak, at hoppas samma säkerhet, som följer naturliga kopper?

För öfrigt har Herr Condamine med wigtig och wärdtalig förhet behwarat dessa frågor i en ny berättelse, inlemnad til Parisiska Wetenskaps-Academien, som läser redan i år utkommet.

Stål: Beredningen, beskriwen wid et Bröllop, af L. W. R.

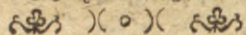
Är det möjligt, at med Skaldedikter upmuntra förädlingen af våra Rudimaterier; så hörer det utan twiswel Svenska Snillen til, at göra Järn- och Stål-handteringar ej mindre behageliga, än bekanta. Och i denna affigt har jag funnet följande tankar tjenlige, at göras här på orten mera almånna.

Stålbrännaren bör kunna bygga
 Sin Stålugn up så fast och hård,
 At där i kunna ligga trygga
 Wäl femti Skeppund uti wärd.
 Til Sten och Murbruk bör han ältä
 En Brånjord och et Eldfast ler;
 Om det skul slyta eller smälta,
 Som klåpar han sig då betet.
 Af tegelstenar wäldigt många
 Upmura först et hwall och bock;
 Sen fyra sidor sju fot långa.
 Lågg öfwerst gutna tackjärns låck,
 Men innanredet bryr Dig mera:
 God brånjord stampa, sikta, stöt,
 Och blanda det med Fransker lea,
 Med watn ältä, trampa, blöt,
 Med slagjärn slå, så at det stånker
 Kring wäggen i Dit lerbrukshus,
 I Not Du stenarna sen sänker,
 Dem ränsa wäl från sand och grus.
 Där af bereder Du Casteller,
 Hwall-skär - med sätt- och gaswelsten.
 Iwå sju fots långa tackjärnshållar
 Du lågg i ugn til Botten ren.
 På dem en tegelmur helt släter
 Af enkel sten du mura bör.
 Från smält och båg Du ej förgäter,
 At wäl Dit arbet rent Du gör.
 Tand sedan ljus ell också stickor,
 At murens wäggar syna grant;
 I synnes drag af några sprickor,
 Så skåms Dit Stål på samma kant.

Casteller görs til långa listor
 Hwari läggs järn, som skal bli stål.
 Af Sättsten bygs i samma listor
 De Pipor, som se'n fylls med käl.
 Af gaswelsten bygg fasta gaslar,
 Af Hwall-sten Hwall, som säkra stå,
 Af Stærsten ingång, som med kaslar
 Af järn Du bör helt wäl bestå.
 Du lyttat nu Din ugn formera.
 Gack i Patronens järnebod,
 Och Järn til Stål Du wäl fortera,
 Som wåges efter pund och lod.
 Hwar järn-stång låt twå karlar raska
 Stå af uti tre fyra slag.
 Sen stampa Björk-käl, sälla aska,
 Samt järnet up på ugnen tag.
 Nu börjar Du inläggga branden:
 Materien af Björke käl
 Behöfs at wara när för handen,
 Och rörjärn til at fylla hål.
 Lågg järnet ej för när ihopa,
 I där af Dig stor skada sker.
 Materien med qwast kringfopa.
 Med rörjärn jämka ännu mer.
 Sen börjar Du at käl upbåra,
 Och branden sakelig tända på.
 At Draghål måtte elden nära
 De Femton pipor låt upslå.
 De plåga kälén först förtåva;
 I jämka med Din kringstårsstång.
 Man ugn med den kan wäl kringståra,
 Som är af järn fem alnar lång.

Nu hvilat Dig i Stålugns fången
 En wecka medan ugnen går,
 Glöm då ej bort ge öl åt drängen,
 Som jämte Dig för hetan står.
 Din brånugn när du nu wil släcka,
 Du tafjärens läcken hopa drar,
 Att dem med Stålugns aska täcka,
 Så svalas af på fyra dar.
 Stålbrännaren wil ensam weta
 Två ämnen, som ej nämnas här.
 Två märken ock på lågens heta.
 Han ingen annan gärna lär.
 Nu tänker Du at ta up branden,
 Då sot och aska gör Dig tvång;
 Om Stålet är för hett för handen,
 Drag up det med en tjänlig tång.
 Afbränningen Den kan Dig säga,
 Hur det går illa eller braf.
 Et blåst-fult Stål får Du nu wåga,
 Som ifrån utskott fliljes af.
 Men mer är här ännu at göra,
 Kanste Stålbrännaren self är smed:
 Nå kåra Måster låt då höra
 Hvad wid Er smidning är för sed?
 Jo; Kissan reda, elda, blåsa,
 Sen pusta, stybba och dra på:
 Så råcka, så man knapt får släsa
 Samt slåta, hwala och afflä
 Båd li- och knif- och fil- och fjäder-
 Båd hel- och half- bredt- garfwat = Stål.
 För Skräp = stål Smeden illa qwäder,
 Järn-tågigt heller ingen tål. m. m.

Hwad Nytt i Staden?

Den 15 October 1759.

Rundgörelser.

En Lieutenants = Enke = Fru, kallad Charlotta Land-
 berg, har nyligen ifrån Stockholm hit till Staden an-
 kommet, och bor på Walsgatan, hos Ring-karlen Nils
 Andersson, wid hörnet af Korsgatan. Hon har den
 önsket, at betjena dem, som tackas Hanne ansöka,
 och hwarjehanda Söm, nymodigt upfatta Mössor,
 och starkande lin-fläder, m. m. Hon åtager sig ock,
 i Sömkonsten underwisa unga Fruntimmer och Jlic-
 ker, hwilket alt Hon gör emot stätlig betalning. Tänk,
 hur uttliga göras stundom Evå Döttrar. En ri-
 che prälar kanste med sina pengar, men fallan med
 gna, och af Hanne self upfatte, fjäder. Huru förne-
 ras icke många just igenom detsamma, som skulle
 förskaffat dem större agtning?

Utter saknar en hederlig Man sin Kappa, hwilken
 sål, enligt Historien, waret af röd och obefläckad Star-
 klan. Den som helre förlorar det. Han icke äger, än
 Samwete; eller kortare, den som kan och tackes
 om någon uplysning om Kappan; Han anmåle sig
 till Enckericet.

Hof Herr Johann Andersson fins, god Tyf Koug
 och Mal, hwitte ärter, malne heel, halffwe, och små
 gryn, Boghwette, och hafre gryn, likaledes god
 kullstens ost, och Röst släsf, alt för billigt pris. Uti
 denna Orthographi drifstar jag ej göra någon ändring.

Herr